

Kompresa dat

Jan Outrata

KATEDRA INFORMATIKY
UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

přednášky

- Sayood K.: *Introduction to Data Compression*, Fifth Edition. Morgan Kaufmann, 2018.
- Salomon D., Motta G.: *Handbook of Data Compression*, 5th edition. Springer, 2010.
- McAnlis C., Haecky A.: *Understanding Compression: Data Compression for Modern Developers*. O'Reilly, 2016.
- Mengyi Pu I.: *Fundamental Data Compression*. Butterworth-Heinemann, 2006.

Úvod

- = zmenšení velikosti reprezentace informačního obsahu („informace“) \sim dat při zachování (dané míry) obsažené informace – jeden z účelů kódování dat
- \sim kódování zdroje (source coding) – v kontextu přenosu dat
 - (experimentální) inženýrský vědní obor

Dvě fáze:

- 1 identifikování a modelování struktury dat s vynecháním redundancí
 - struktura např. opakování vzorů, statistická \approx frekvence/četnost vzorů, korelace mezi vzory, vzory elementární symboly (hodnoty) dat nebo skupiny symbolů, také daná zdrojem nebo procesem generování dat \rightarrow modelování zdroje nebo procesu a syntéza nebo predikce dat (zvuk)
 - také různé modely pro různé části dat
 - 2 kódování dat podle modelu
 - plus případně kódování (části) modelu
 - také predikce symbolu dle modelu a kódování rozdílu (residua)
 - typicky binární kód
- po sobě pro celá data nebo střídavě po částech dat (dle typu modelu)

Příklad

$x_1, x_2, \dots, x_{12} = 2, 2, 4, 6, 7, 7, 7, 10, 10, 11, 11, 14$

Příklad

$x_1, x_2, \dots, x_{12} = 2, 2, 4, 6, 7, 7, 7, 10, 10, 11, 11, 14$

1 číslo od 2 do 14 ve dvojkové soustavě \Rightarrow 4 b/číslo = 48 b

Příklad

$x_1, x_2, \dots, x_{12} = 2, 2, 4, 6, 7, 7, 7, 10, 10, 11, 11, 14$

1 číslo od 2 do 14 ve dvojkové soustavě \Rightarrow 4 b/číslo = 48 b

2 7 různých čísel ve dvojkové soustavě \Rightarrow 3 b/číslo = 36 b

Příklad

$x_1, x_2, \dots, x_{12} = 2, 2, 4, 6, 7, 7, 7, 10, 10, 11, 11, 14$

1 číslo od 2 do 14 ve dvojkové soustavě \Rightarrow 4 b/číslo = 48 b

2 7 různých čísel ve dvojkové soustavě \Rightarrow 3 b/číslo = 36 b

3 častější číslo kratší kód $\rightarrow 2 \times 2, 1 \times 4, 1 \times 6, 3 \times 7, 2 \times 10, 2 \times 11, 1 \times 14 \rightarrow$ **0I** pro 7, **III** pro 11, **IIO** pro 10, **IOI** pro 2, **I00** pro 14, **000** pro 4 a **00I** pro 6 \Rightarrow 33 b = 2.75 b/číslo

Příklad

$x_1, x_2, \dots, x_{12} = 2, 2, 4, 6, 7, 7, 7, 10, 10, 11, 11, 14$

- 1 číslo od 2 do 14 ve dvojkové soustavě $\Rightarrow 4 \text{ b/číslo} = 48 \text{ b}$
- 2 7 různých čísel ve dvojkové soustavě $\Rightarrow 3 \text{ b/číslo} = 36 \text{ b}$
- 3 častější číslo kratší kód $\rightarrow 2 \times 2, 1 \times 4, 1 \times 6, 3 \times 7, 2 \times 10, 2 \times 11, 1 \times 14 \rightarrow \mathbf{0I}$ pro 7, \mathbf{III} pro 11, $\mathbf{II0}$ pro 10, \mathbf{IOI} pro 2, $\mathbf{I00}$ pro 14, $\mathbf{000}$ pro 4 a $\mathbf{00I}$ pro 6 $\Rightarrow 33 \text{ b} = 2.75 \text{ b/číslo}$
- 4 kódování opakování čísla $\rightarrow \mathbf{0}$ pro žádné, $\mathbf{I0}$ pro jedno a \mathbf{II} pro dvě $\Rightarrow 7 \times 3 + 11 = 32 \text{ b} = 2.\bar{6} \text{ b/číslo}$

Příklad

$x_1, x_2, \dots, x_{12} = 2, 2, 4, 6, 7, 7, 7, 10, 10, 11, 11, 14$

- 1 číslo od 2 do 14 ve dvojkové soustavě $\Rightarrow 4 \text{ b/číslo} = 48 \text{ b}$
- 2 7 různých čísel ve dvojkové soustavě $\Rightarrow 3 \text{ b/číslo} = 36 \text{ b}$
- 3 častější číslo kratší kód $\rightarrow 2 \times 2, 1 \times 4, 1 \times 6, 3 \times 7, 2 \times 10, 2 \times 11, 1 \times 14 \rightarrow \mathbf{0I}$ pro 7, \mathbf{III} pro 11, \mathbf{IIO} pro 10, \mathbf{IOI} pro 2, \mathbf{IOO} pro 14, \mathbf{OOO} pro 4 a \mathbf{OOI} pro 6 $\Rightarrow 33 \text{ b} = 2.75 \text{ b/číslo}$
- 4 kódování opakování čísla $\rightarrow \mathbf{0}$ pro žádné, \mathbf{IO} pro jedno a \mathbf{II} pro dvě $\Rightarrow 7 \times 3 + 11 = 32 \text{ b} = 2.\bar{6} \text{ b/číslo}$
- 5 malé rozdíly mezi sousedními čísly \rightsquigarrow predikce $\rightarrow d_1 = x_1 = 2,$
 $d_i = x_i - x_{i-1} = 0, 2, 2, 1, 0, 0, 3, 0, 1, 0, 3 \rightarrow 4 \text{ b} + 2 \text{ b/číslo} \Rightarrow 26 \text{ b} = 2.1\bar{6} \text{ b/číslo}$

Příklad

$x_1, x_2, \dots, x_{12} = 2, 2, 4, 6, 7, 7, 7, 10, 10, 11, 11, 14$

- 1 číslo od 2 do 14 ve dvojkové soustavě \Rightarrow 4 b/číslo = 48 b
- 2 7 různých čísel ve dvojkové soustavě \Rightarrow 3 b/číslo = 36 b
- 3 častější číslo kratší kód $\rightarrow 2 \times 2, 1 \times 4, 1 \times 6, 3 \times 7, 2 \times 10, 2 \times 11, 1 \times 14 \rightarrow$ **0I** pro 7, **III** pro 11, **IIO** pro 10, **IOI** pro 2, **I00** pro 14, **000** pro 4 a **00I** pro 6 \Rightarrow 33 b = 2.75 b/číslo
- 4 kódování opakování čísla \rightarrow **0** pro žádné, **I0** pro jedno a **II** pro dvě $\Rightarrow 7 \times 3 + 11 = 32$ b = 2. $\bar{6}$ b/číslo
- 5 malé rozdíly mezi sousedními čísly \rightsquigarrow predikce $\rightarrow d_1 = x_1 = 2,$
 $d_i = x_i - x_{i-1} = 0, 2, 2, 1, 0, 0, 3, 0, 1, 0, 3 \rightarrow 4$ b + 2 b/číslo $\Rightarrow 26$ b = 2.1 $\bar{6}$ b/číslo
- 6 vztah mezi čísly \rightsquigarrow predikce $\rightarrow \hat{x}_i = i + 1 \rightarrow$
 $d_i = x_i - \hat{x}_i = 0, -1, 0, 1, 1, 0, -1, 1, 0, 0, -1, 1 \rightarrow$ **0** pro 0, **I0** pro -1 a **II** pro 1 $\Rightarrow 19$ b = 1.58 $\bar{3}$ b/číslo

Zachování veškeré obsažené informace

- odstranění nadbytečného (redundantního) obsahu, který nepřidává žádnou informaci navíc – jakákoliv data
 - data ... symboly libovolné (i nebinární) abecedy, např. znaky textu
 - ušetření úložného místa a přenosové kapacity
- „samozřejmá“ – běžná součást složitějších kompresních metod

Tolerance ztráty určité informace

- využití („zneužití“) omezení reprodukční techniky a příjemce obsahu (člověka) pro vynechání nevyužitelných informací – obraz, video, zvuk
 - data ... znaky obrazu (body) a videa (body v čase), zvuku (úrovně v čase), aj., digitální (digitalizovaná) forma, narůstající objem – např. obraz foto 10 Mpx 24 bpp ~ 30 MB, video HDTV 1920 × 1080 12 bpp, 25 fps ~ 590 Mb/s, zvuk CD 44.1 kHz, 16 bps, stereo ~ 1.3 Mb/s
 - vývoj úložných a přenosových technologií nestačí, navíc (fyzikální) omezení
 - umožnění tzv. multimediální revoluce – komprese obrazu, videa, zvuku při uložení a přenosu
- všudypřítomná – počítače, spotřební elektronika, komunikační a distribuční sítě, ...

Příklady z minulosti

- morseovka: písmena (a číslice a interpunkce) kódována do posloupností teček a čárek, častější (e, t) kratšími pro zmenšení průměrné délky textu
- Braillovo písmo: do 2×3 matice teček kódována písmena (a číslice, interpunkce aj., Grade 1) a častá slova (a jejich zkratky, Grade 2)

Obrázek: Morseovka a Braillovo písmo

A 1	B 2	C 3	D 4	E 5
F 6	G 7	H 8	I 9	J 0
K	L	M	N	O
P	Q	R	S	T
U	V	W	X	Y
Z	číslo	Malé písmeno	Velké písmeno	

- = dva algoritmy: kompresní pro kompresi originálních dat na komprimovaná a dekompresní (rekonstrukční) pro dekompresi komprimovaných dat na dekomprimovaná (rekonstruovaná)
 - standardy: ISO, ITU-T aj.

Bezeztrátové (lossless)

- = dekomprimovaná data stejná jako data originální = žádná ztráta informace v datech
 - např. pro text, programové (binární) soubory, citlivé záznamy (bankovní, zdravotní), nereprodukovatelná data (snímky v čase) aj.
 - statistické: Huffmanovo a aritmetické kódování
 - kontextové: PPM
 - slovníkové: LZ*
 - jiné: BWT, ACB, obrazové (JPEG-LS, JBIG)

Ztrátové(lossy)

- = při kompresi vynechání nějaké informace v originálních datech → dekomprimovaná data (obecně) odlišná od originálních dat = ztráta informace z originálních dat – zkreslení dat
- vyšší míra komprese než u bezztrátových za cenu zkreslení dat
- např. pro obraz, video, zvuk (hudba, řeč) – zkreslení dat vede k artefaktům při reprodukci obsahu
- vzorkování a kvantizace: skalární a vektorová
- diferenční kódování: DPCM, delta modulace
- transformační a podpásmové kódování: Fourierova, Z a kosinová transformace, wavelety
- aplikace: obraz – JPEG, fraktály, video – H.*, MPEG, zvuk – MDCT, G.*, MPEG, LPC, CELP

- asymptotická časová a paměťová složitost algoritmů komprese a dekomprese – lineární a konstantní až logaritmická
- experimentální časová a paměťová náročnost algoritmů – jejich implementací na referenčních datech
- míry komprese
 - kompresní poměr (compression ratio) = poměr velikosti originálních a komprimovaných dat, také jako procento velikosti komprimovaných dat z velikosti originálních dat
 - compression rate = průměrná velikost komprimovaných dat na vzorek originálních dat (při znalosti jeho velikosti), např. pixel u obrazu – bitů/pixel, sekunda u videa a zvuku – bitů/s
 - na referenčních datech
- míry zkreslení (distortion) – rozdíl mezi originálními a dekomprimovanými daty, více způsobů měření „přesnosti (fidelity)“ a „kvality“ obsahu, na referenčních datech

Fyzický

- = popis zdroje nebo procesu generování dat – např. měřených
 - např. u ztrátové komprese zvuku (řeči) – popis tvorby a syntéza/predikce dat
 - obecně příliš složitý nebo nemožný

Pravděpodobnostní model

- = pravděpodobnost výskytu symbolů dat nezávisle se vyskytujícími na ostatních symbolech
 - empiricky zjištěný statistický popis (zdroje nebo procesu generování) dat
 - pro statistické bezztrátové kompresní metody
 - ignorantní: výskyt každého symbolu je se stejnou pravděpodobností – nejjednodušší
 - „klasický“ – pravděpodobnost:
 - frekvence/četnost výskytu výsledku experimentu (symbolu dat) – n opakování experimentu, n_i výskytů výsledku $\omega_i \in \Omega, i \in \{1, 2, \dots, N\}$ ($\Omega \dots$ prostor výsledků (sample space)) \rightarrow frekvence/četnost výskytu výsledku $\omega_i: f(\omega_i) = f_i = \frac{n_i}{n} =$ přibližná hodnota/odhad pro pravděpodobnost výskytu výsledku $\omega_i: P(\omega_i) = p_i = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{n_i}{n}$, událost (event) $A \subseteq \Omega$, výskyt události = výskyt kteréhokoliv výsledku události, $f(A) \geq 0 \Rightarrow P(A) \geq 0$ (1), $P(\Omega) = 1$ (2), $B \subseteq \Omega, A \cap B = \emptyset \Rightarrow P(A \cup B) = P(A) + P(B)$ (3), $\sum_i P(\omega_i) = 1$

Pravděpodobnostní model

- pravděpodobnost „jinak“:
 - míra víry (belief) v událost – a priori pravděpodobnost $P(A)$ události A před výskytem události (získání informace) B , a posteriori pravděpodobnost $P(A|B)$ po/za předpokladu, sdružená (joint) pravděpodobnost $P(A, B)$ výskytu obou událostí A, B , Bayesovo pravidlo $P(A|B) = \frac{P(A, B)}{P(B)}$, (statisticky) nezávislé události ... $P(A, B) = P(A)P(B)$, tj. při $P(A|B) = P(A)$, pro případy, kdy experiment není možné provést (nejsou dostupné symboly dat)
 - míra („velikost“) události (jako množiny) – jako jiné míry (1) a (3), normalizace (2) = axiomy, z nich např. $P(\bar{A}) = 1 - P(A)$, $P(\emptyset) = 0$, $P(A \cup B) = P(A) + P(B) - P(A \cap B)$ aj., pro nediskrétní prostor výsledků („ne-symboly“ dat)
- problém nulové pravděpodobnosti/frekvence (zero probability/frequency problem): kompresní metody předpokládají u modelu všechny uvažované pravděpodobnosti/frekvence nenulové \rightarrow místo nulových nastavení velice malých

Pravděpodobnost

- uspořádané výsledky experimentu (symboly dat) z Ω , např. číselné hodnoty (z \mathbb{R})
- náhodná proměnná/veličina: měřitelné $X : \Omega \mapsto \mathbb{R}$, realizace $X(\omega) = x$, např.
 $P(X(\omega) \leq x) = P(X \leq x)$, diskrétní a spojitá
- rozdělení pravděpodobnosti: distribuční funkce/kumulovaná pravděpodobnost (cumulative distribution function) $F_X(x) = P(X \leq x)$, $x_1 \geq x_2 \Rightarrow F_X(x_1) \geq F_X(x_2)$,
 $P(X = x) = F_X(x) - F_X(x^-)$ pro $F_X(x^-) = P(X < x)$, rozdělení/distribuce/hustota pravděpodobnosti (probability distribution/density function) $f_X(x)$
 ... difference/derivace $F_X(x)$ pro diskrétní/spojitou X , pro diskrétní typicky $f_X(x) = P(X = x)$, standardní např. uniformní, normální (Gaussovo), Poissonovo aj.
- sdružená (joint) distribuční funkce
 $F_{X_1 X_2 \dots X_n}(x_1, x_2, \dots, x_n) = P(X_1 \leq x_1, X_2 \leq x_2, \dots, X_n \leq x_n)$, sdružené rozložení pravděpodobnosti $f_{X_1 X_2 \dots X_n}(x_1, x_2, \dots, x_n)$, marginální pro jednotlivé X_i , X_1, X_2 nezávislé, jestliže $F_{X_1 X_2}(x_1, x_2) = F_{X_1}(x_1)F_{X_2}(x_2)$ (a tedy i $f_{X_1 X_2}(x_1, x_2) = f_{X_1}(x_1)f_{X_2}(x_2)$)

Pravděpodobnost

- střední hodnota (expected value) náhodné proměnné X : $E[X] = \sum_i x_i P(X = x_i)$ pro diskrétní X , $E[X] = \int_{-\infty}^{\infty} x f_X(x) dx$ pro spojitou X , statistický průměr (mean, statistical average) $\mu_X = E[X]$, rozptyl (variance) $\sigma_X^2 = E[(X - \mu_X)^2] = E[X^2] - \mu_X^2$, standardní odchylka (standard deviation) $\sigma_X = \sqrt{\sigma_X^2}$, X_1, X_2 nekorelované, jestliže $E[(X_1 - \mu_1)(X_2 - \mu_2)] = 0$
- náhodný/stochastický proces: měřitelné $X : \Omega \mapsto \mathcal{F}$, $\mathcal{F} : \mathbb{R} \mapsto \mathbb{R}$, realizace $X(\omega) = x(t)$, $-\infty < t < \infty$ funkce času, ensemble $X(t) = \{x_\omega(t)\}$, střední hodnota ensemble, vzorek (sample) $X(t_0)$ ensemble = náhodná proměnná

Markovův model (Andrei A. Markov)

- výskyt symbolu x_j v datech je závislý na výskytu (některých, ne nutně bezprostředně) předchozích symbolů $x_i, i < j$
- vychází z pravděpodobnostního modelu, pro kontextové metody
- v bezztrátové kompresi Markovův řetěz s diskretním časem: posloupnost symbolů x_j (náhodné proměnné X_j) následuje Markovův model/proces k -tého řádu, jestliže $P(x_j|x_{i_1}, x_{i_2}, \dots, x_{i_k}) = P(x_j|x_{j-1}, x_{j-2}, \dots), i_1, i_2, \dots, i_k < j$ (znalost některých předchozích k symbolů je stejná jako znalost všech předchozích symbolů), posloupnosti s_j symbolů $x_{i_1}, x_{i_2}, \dots, x_{i_k} =$ stavy modelu/procesu/řetězu, $P(x_j|s_j) =$ pravděpodobnosti přechodu mezi stavy
- nejběžnější model 1. řádu: $P(x_j|x_i) = P(x_j|x_{j-1}, x_{j-2}, \dots), i < j$
- $s_j, P(s_j), P(x_j|s_j) \dots$ stavový diagram
- různé modely podle formy závislosti, se zvyšujícím se k vyšší míra komprese než s nezávislými výskyty symbolů
- v bezztrátové kompresi Markovův model k -tého řádu = model konečného kontextu (finite context model) délky k – kontext = stav modelu

Markovův model

Příklad

$$x_1 x_2 \dots x_{10} = aababbabaa$$

stavy modelu 1. řádu = posloupnosti (bezprostředně) předchozích symbolů délky 1 pro všechny symboly: a, b

$$P(a) = \frac{5}{9}, P(b) = \frac{4}{9},$$

$$P(a|a) = \frac{2}{5}, P(b|a) = \frac{3}{5}, P(a|b) = \frac{3}{4}, P(b|b) = \frac{1}{4}$$

stavy modelu 2. řádu = posloupnosti (bezprostředně) předchozích symbolů délky 2 pro všechny symboly: aa, ab, ba, bb

$$P(aa) = \frac{1}{8}, P(ab) = \frac{3}{8}, P(ba) = \frac{3}{8}, P(bb) = \frac{1}{8},$$

$$P(a|aa) \rightarrow 0, P(b|aa) \rightarrow 1, P(a|ab) = \frac{2}{3}, P(b|ab) = \frac{1}{3}, P(a|ba) = \frac{1}{3}, P(b|ba) = \frac{2}{3},$$

$$P(a|bb) \rightarrow 1, P(b|bb) \rightarrow 0$$

Další:

- **slovníkový** – odkazy do paměti (vybraných často se vyskytujících) vzorů předchozích symbolů v datech, pro slovníkové metody
- **prediktivní** – predikce symbolů na základě předchozích (okolních) symbolů v datech, pro prediktivní metody
- a jiné, kombinace

Typy

- **statický** – neměnný pro různá originální data a během kódování, známý algoritmu dekomprese
- **semi-adaptivní** – vytvořený pro originální data (1. průchod daty při kompresi), během kódování neměnný (2. průchod) a předaný algoritmu dekomprese (např. s komprimovanými daty)
- **adaptivní** – dynamicky vytvářený/modifikovaný podle doposud zakódovaných originálních a dekomprimovaných dat

Klasická Shannonova

- vytvoření míry „informace“ obsažené v datech
 - rámec pro bezztrátové kompresní metody, vychází z pravděpodobnostního modelu dat
 - Claude E. Shannon: A Mathematical Theory of Communication. *Bell System Technical Journal* **27**, pp. 379–423, 623–656, 1948.
- míra průměrné informace (asociované s) experimentu(-em): výsledky experimentu (jevy A) \sim data
- informace (self-information) (asociovaná s výskytem) jevu A :
$$i(A) = \log_b \frac{1}{P(A)} = -\log_b P(A) \quad - \quad \log(1) = 0 \text{ a roste s klesající } P(A) \neq 0, \text{ pro}$$
 nezávislé A, B $i(AB) = i(A) + i(B)$
 - jednotka i : bit (shannon) pro $b = 2$, nat pro $b = e$, hartley pro $b = 10$
 - **entropie** (asociovaná s) experimentu(-em): průměr (střední hodnota)
$$H(A_i) = \sum_i P(A_i) i(A_i) = -\sum_i P(A_i) \log P(A_i)$$
 informací nezávislých jevů $A_i, \cup A_i = \Omega$ (jako náhodných proměnných), $0 \log 0 := 0$

Klasická Shannonova

- Shannon: entropie (asociovaná s) experimentu(-em) = jediné možné řešení požadavků na míru průměrné informace (asociované s) experimentu(-em) \sim míru „informace“ obsažené v datech
- požadavky, pro nezávislé jevy $A_i, i = 1, \dots, m, \cup A_i = \Omega$:

1 spojité funkce $H(p_i), p_i = P(A_i)$

2 monotónně rostoucí vzhledem k počtu m stejně pravděpodobných jevů A_i ($p_i = \frac{1}{m}$)

3 stejná při rozdělení experimentu na k podexperimentů (s disjunktními podmnožinami množiny jevů A_i), výsledek experimentu = podmnožina s jevem, výsledek podexperimentu = jev v podmnožině:

$$H(p_i) = H(q_1, q_2, \dots, q_k) + q_1 H\left(\frac{p_1}{q_1}, \frac{p_2}{q_1}, \dots, \frac{p_{j_1}}{q_1}\right) + q_2 H\left(\frac{p_{j_1+1}}{q_2}, \frac{p_{j_1+2}}{q_2}, \dots, \frac{p_{j_2}}{q_2}\right) + \dots + q_k H\left(\frac{p_{j_{k-1}+1}}{q_k}, \frac{p_{j_{k-1}+2}}{q_k}, \dots, \frac{p_{j_k}}{q_k}\right), q_1 = \sum_{i=1}^{j_1} p_i, q_2 = \sum_{i=j_1+1}^{j_2} p_i, \dots, q_k = \sum_{i=j_{k-1}+1}^{j_k} p_i$$

- jediné možné řešení požadavků: $H(p_i) = -K \sum_i p_i \log p_i$, K kladná konstanta

Klasická Shannonova

- Shannon: experiment = zdroj Z posloupnosti X_1, X_2, \dots, X_n symbolů z množiny $\{a_1, a_2, \dots, a_m\}$ jako náhodných proměnných $X_j(a_i) = i$, pak entropie zdroje = průměrný počet binárních symbolů (bitů) potřebných pro zakódování každého symbolu posloupnosti = $H(Z) = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n} G_n$, $G_n = - \sum_{i_1=1}^m \sum_{i_2=1}^m \dots \sum_{i_n=1}^m P(X_1 = i_1, X_2 = i_2, \dots, X_n = i_n) \log_2 P(X_1 = i_1, X_2 = i_2, \dots, X_n = i_n) =$ entropie posloupnosti X_1, X_2, \dots, X_n
- jestliže je výskyt každého symbolu X_j (jako náhodné proměnné) nezávislý a stejně pravděpodobnostně rozložený, pak $X_j = X$, $G_n = -n \sum_{i=1}^m P(X = i) \log_2 P(X = i)$ a $^1H(Z) = H(X) = - \sum_{i=1}^m P(a_i) \log_2 P(a_i) =$ entropie 1. řádu
- výskyt X_1 je závislý na výskytu $X_2 \rightarrow$ podmíněná entropie (pro náhodné proměnné) X_1 v závislosti na X_2 : průměr $H(Z) = H(X_1|X_2) = \sum_{i_2=1}^m P(a_{i_2}) H(X_1|X_2 = i_2) = - \sum_{i_2=1}^m P(a_{i_2}) \sum_{i_1=1}^m P(a_{i_1}|a_{i_2}) \log_2 P(a_{i_1}|a_{i_2})$ podmíněných entropií X_1 v závislosti na $X_2 = i_2$
- entropie Markovova modelu se stavy $S = \{s_j\}$: $H(X|S)$

Klasická Shannonova

Příklad

$x_1, x_2, \dots, x_{12} = 2, 2, 4, 6, 7, 7, 7, 10, 10, 11, 11, 14$

■ $\{a_1, a_2, \dots, a_7\} = \{2, 4, 6, 7, 10, 11, 14\}$

$$P(a_i) = p_i \approx f(a_i) = f_i: f_1 = f_5 = f_6 = \frac{2}{12}, f_2 = f_3 = f_7 = \frac{1}{12}, f_4 = \frac{3}{12}$$

$${}^1H(a_i) = -\sum_{i=1}^7 p_i \log_2 p_i \doteq 2.689 \text{ bitů/číslo}$$

Klasická Shannonova

Příklad

$x_1, x_2, \dots, x_{12} = 2, 2, 4, 6, 7, 7, 7, 10, 10, 11, 11, 14$

- $\{a_1, a_2, \dots, a_7\} = \{2, 4, 6, 7, 10, 11, 14\}$

$$P(a_i) = p_i \approx f(a_i) = f_i: f_1 = f_5 = f_6 = \frac{2}{12}, f_2 = f_3 = f_7 = \frac{1}{12}, f_4 = \frac{3}{12}$$

$${}^1H(a_i) = -\sum_{i=1}^7 p_i \log_2 p_i \doteq 2.689 \text{ bitů/číslo}$$

- Sousední čísla nejsou nezávislá \rightarrow odstranění závislosti (korelace):

$$d_2, d_3, \dots, d_{12} = 0, 2, 2, 1, 0, 0, 3, 0, 1, 0, 3, \{a_1, a_2, a_3, a_4\} = \{0, 1, 2, 3\}$$

$$f_1 = \frac{5}{11}, f_2 = f_3 = f_4 = \frac{2}{11}$$

$${}^1H(a_i) = -\sum_{i=1}^4 p_i \log_2 p_i \doteq 1.859 \text{ bitů/číslo}$$

Klasická Shannonova

Příklad

$x_1, x_2, \dots, x_{12} = 2, 2, 4, 6, 7, 7, 7, 10, 10, 11, 11, 14$

- $\{a_1, a_2, \dots, a_7\} = \{2, 4, 6, 7, 10, 11, 14\}$

$$P(a_i) = p_i \approx f(a_i) = f_i: f_1 = f_5 = f_6 = \frac{2}{12}, f_2 = f_3 = f_7 = \frac{1}{12}, f_4 = \frac{3}{12}$$

$${}^1H(a_i) = -\sum_{i=1}^7 p_i \log_2 p_i \doteq 2.689 \text{ bitů/číslo}$$

- Sousední čísla nejsou nezávislá \rightarrow odstranění závislosti (korelace):

$$d_2, d_3, \dots, d_{12} = 0, 2, 2, 1, 0, 0, 3, 0, 1, 0, 3, \{a_1, a_2, a_3, a_4\} = \{0, 1, 2, 3\}$$

$$f_1 = \frac{5}{11}, f_2 = f_3 = f_4 = \frac{2}{11}$$

$${}^1H(a_i) = -\sum_{i=1}^4 p_i \log_2 p_i \doteq 1.859 \text{ bitů/číslo}$$

- Všechna čísla jsou mezi sebou závislá \rightarrow odstranění závislosti (korelace):

$$d_1, d_2, \dots, d_{12} = 0, -1, 0, 1, 1, 0, -1, 1, 0, 0, -1, 1, \{a_1, a_2, a_3\} = \{0, -1, 1\}$$

$$f_1 = \frac{5}{12}, f_2 = \frac{3}{12}, f_3 = \frac{4}{12}$$

$${}^1H(a_i) = -\sum_{i=1}^3 p_i \log_2 p_i \doteq 1.555 \text{ bitů/číslo}$$

Klasická Shannonova

Příklad

$$x_1 x_2 \dots x_{10} = aababbabaa$$

výskyt a a b nezávislý: $P(a) = \frac{6}{10}$, $P(b) = \frac{4}{10}$

$$H = -P(a) \log_2 P(a) - P(b) \log_2 P(b) \doteq 0.971 \text{ b/symbol}$$

Klasická Shannonova

Příklad

$$x_1 x_2 \dots x_{10} = aababbabaa$$

výskyt a a b nezávislý: $P(a) = \frac{6}{10}$, $P(b) = \frac{4}{10}$

$$H = -P(a) \log_2 P(a) - P(b) \log_2 P(b) \doteq 0.971 \text{ b/symbol}$$

Markovův model 1. řádu: $P(a) = \frac{5}{9}$, $P(b) = \frac{4}{9}$,

$$P(a|a) = \frac{2}{5}, P(b|a) = \frac{3}{5}, P(a|b) = \frac{3}{4}, P(b|b) = \frac{1}{4}$$

$$H = P(a)H(X|a) + P(b)H(X|b) = P(a)(-P(a|a) \log_2 P(a|a) - P(b|a) \log_2 P(b|a)) + P(b)(-P(a|b) \log_2 P(a|b) - P(b|b) \log_2 P(b|b)) \doteq 0.9 \text{ b/symbol}$$

Klasická Shannonova

Příklad

$$x_1 x_2 \dots x_{10} = aababbabaa$$

výskyt a a b nezávislý: $P(a) = \frac{6}{10}$, $P(b) = \frac{4}{10}$

$$H = -P(a) \log_2 P(a) - P(b) \log_2 P(b) \doteq 0.971 \text{ b/symbol}$$

Markovův model 1. řádu: $P(a) = \frac{5}{9}$, $P(b) = \frac{4}{9}$,

$$P(a|a) = \frac{2}{5}, P(b|a) = \frac{3}{5}, P(a|b) = \frac{3}{4}, P(b|b) = \frac{1}{4}$$

$$H = P(a)H(X|a) + P(b)H(X|b) = P(a)(-P(a|a) \log_2 P(a|a) - P(b|a) \log_2 P(b|a)) + P(b)(-P(a|b) \log_2 P(a|b) - P(b|b) \log_2 P(b|b)) \doteq 0.9 \text{ b/symbol}$$

Markovův model 2. řádu: $P(aa) = \frac{1}{8}$, $P(ab) = \frac{3}{8}$, $P(ba) = \frac{3}{8}$, $P(bb) = \frac{1}{8}$,

$$P(a|aa) \rightarrow 0, P(b|aa) \rightarrow 1, P(a|ab) = \frac{2}{3}, P(b|ab) = \frac{1}{3}, P(a|ba) = \frac{1}{3}, P(b|ba) = \frac{2}{3},$$

$$P(a|bb) \rightarrow 1, P(b|bb) \rightarrow 0$$

$$H = \sum_{x_1 x_2 = aa}^{bb} P(x_1 x_2) H(X|x_1 x_2) =$$

$$\sum_{x_1 x_2 = aa}^{bb} P(x_1 x_2) (-\sum_{y=a,b} P(y|x_1 x_2) \log_2 P(y|x_1 x_2)) \doteq 0.689 \text{ b/symbol}$$

Klasická Shannonova

- entropie (zdroje, posloupnosti symbolů) při uvažování (více) závislostí mezi výskyty symbolů je vždy menší nebo rovna entropii při nezávislém (méně závislém) výskytu symbolů

⇒ entropie je závislá na uvažovaném modelu struktury dat, ale

Uvažováním závislostí mezi výskyty symbolů posloupnosti \sim dat v modelu struktury dat nesnižujeme skutečnou entropii (hypotetického) zdroje dat. Tato entropie je vlastností zdroje a je stejná pro všechna data ze zdroje. Snižujeme náš odhad této entropie uvažováním delších n -tic symbolů dat a závislostí mezi výskyty symbolů v modelu (až do $n \rightarrow \infty$)!

Algoritmická

- Kolmogorov/descriptive complexity / algoritmická entropie dat (Andrey N. Kolmogorov): délka nejkratšího algoritmu (včetně parametrů) nebo nejmenšího počítačového programu (včetně vstupu, v jakémkoliv programovacím jazyce), jehož jsou data výstupem – způsob modelování struktury dat
- není znám žádný systematický způsob výpočtu nebo libovolně blízkého odhadu
- Minimum Description Length (MDL) princip (J. Rissanen):
 $MDL(x) = \min_j (D_{M_j} + R_{M_j}(x))$, D_{M_j} délka popisu možného modelu M_j struktury dat x , $R_{M_j}(x)$ délka reprezentace x podle modelu M_j
- např. M_j polynomy j -tého řádu: pro vyšší j kratší $R_{M_j}(x)$ (přesnější model), ale delší D_{M_j} (složitější model), a naopak \Rightarrow kompromis

- abeceda $A = \{a_1, a_2, \dots, a_n\}$, $a_i =$ symboly
- = (kód) ze zdrojové abecedy A do kódové abecedy B : injektivní $C : A \mapsto B^+$, $B^+ =$ množina konečných neprázdných posloupností (= slov) symbolů z B – často $B = \{0, 1\} \rightarrow$ binární kódování (kód)
- $C(a_i) \in B^+$... kódové slovo (kód) pro symbol a_i , $C(A) = \{C(a_i), a_i \in A\} \subseteq B^+$
... kód (pro zdrojovou abecedu A), $l(a_i)$... délka $C(a_i)$, pro $B = \{0, 1\}$ v bitech
- dekódování: $D : C(A) \mapsto A$
- např. $\{0, 1, 00, 11\}$, ne $\{0, 0, 1, 11\}$
- blokový kód (kód pevné délky, fixed-length code) = všechna kódová slova (pro všechny symboly) mají stejnou délku, např. ASCII

Jednoznačně dekódovatelný kód

- = každá (neprázdňá) posloupnost symbolů z kódové abecedy je zřetěžením nejvýše jedné posloupnosti kódových slov
- = $C^+ : A^+ \mapsto B^+$, $C^+(a_{i_1}a_{i_2}\dots a_{i_j}) = C(a_{i_1})C(a_{i_2})\dots C(a_{i_j})$ injektivní
 - dekódování: $D^+ : C^+(A^+) \mapsto A^+$
 - např. každý blokový, $\{\mathbf{0}, \mathbf{0I}, \mathbf{0II}, \mathbf{III}\}$, ne $\{\mathbf{0}, \mathbf{0I}, \mathbf{IO}, \mathbf{II}\}$
 - test: $S \leftarrow C(A)$ a opakuj $S \leftarrow S \cup \{s \in B^+; ps \in S \wedge p \in S\}$ dokud některé $s \in C(A)$ nebo S zůstane stejná, při $s \in C(A)$ kód $C(A)$ není jednoznačně dekódovatelný

Příklad

$C(A) = \{\mathbf{0}, \mathbf{0I}, \mathbf{0II}, \mathbf{III}\}$, $S = C(A) \cup \{\mathbf{I}, \mathbf{II}\} \cup \emptyset$ – jednoznačně dekódovatelný (JD)

$C(A) = \{\mathbf{0}, \mathbf{0I}, \mathbf{IO}, \mathbf{II}\}$, $S = C(A) \cup \{\mathbf{I}\} \cup \{\mathbf{0}\}$ – není JD: $\mathbf{0IO} = \mathbf{0IO}, \mathbf{0I0}$

Prefixový (prefix-free, instantaneous) kód

- = žádné kódové slovo není prefixem jiného kódového slova
 - např. každý blokový, $\{\mathbf{0}, \mathbf{IO}, \mathbf{II0}, \mathbf{III}\}$
 - jednoznačně dekódovatelný

Věta (Kraftova)

Prefixový kód s k kódovými slovy délek l_1, l_2, \dots, l_k nad kódovou abecedou velikosti m existuje právě když

$$\sum_{i=1}^k m^{-l_i} \leq 1 \quad \dots \quad \text{Kraftova nerovnost.}$$

Věta (Kraftova)

Prefixový kód s k kódovými slovy délek l_1, l_2, \dots, l_k nad kódovou abecedou velikosti m existuje právě když

$$\sum_{i=1}^k m^{-l_i} \leq 1 \quad \dots \quad \text{Kraftova nerovnost.}$$

Věta (McMillanova)

Jednoznačně dekódovatelný kód s k kódovými slovy délek l_1, l_2, \dots, l_k nad kódovou abecedou velikosti m existuje právě když

$$\sum_{i=1}^k m^{-l_i} \leq 1 \quad (\dots \quad \text{Kraft-McMillanova nerovnost}).$$

Optimální kód

- pro pravděpodobnostní model dat (nezávislého výskytu symbolů), prefixový kód
 - průměrná délka kódu (na symbol, code rate): průměr $\bar{l}(C(A)) = \sum_{i=1}^n P(a_i)l(a_i)$ délek $l(a_i)$ pro všechny $a_i \in A$, $P(a_i) \neq 0 =$ pravděpodobnost výskytu symbolu a_i
- = s minimální $\bar{l}(C(A))$ (v rámci třídy kódů, např. prefixové)

Optimální kód

- pro pravděpodobnostní model dat (nezávislého výskytu symbolů), prefixový kód
 - průměrná délka kódu (na symbol, code rate): průměr $\bar{l}(C(A)) = \sum_{i=1}^n P(a_i)l(a_i)$ délek $l(a_i)$ pro všechny $a_i \in A$, $P(a_i) \neq 0$ = pravděpodobnost výskytu symbolu a_i
- = s minimální $\bar{l}(C(A))$ (v rámci třídy kódů, např. prefixové)

Věta (Shannon noiseless coding theorem)

Pro optimální prefixový kód $C(A)$ ze zdrojové abecedy A do kódové abecedy B platí

$$\frac{H(A)}{\log_b m} \leq \bar{l}(C(A)) < \frac{H(A)}{\log_b m} + 1$$

kde $H(A)$ je entropie zdroje symbolů z A , b je stejné jako v H a m je velikost B .

$\bar{l}(C(A)) = \frac{H(A)}{\log_b m}$ právě když $P(a_i) = m^{-l(a_i)}$ pro všechny $a_i \in A$. □

- redundance kódu: $\bar{l}(C(A)) - \frac{H(A)}{\log_b m}$, také v % z $\frac{H(A)}{\log_b m}$, $\bar{l}(C(A)) = \frac{H(A)}{\log_b m} \dots$ absolutně optimální kód

Optimální kód

- $\frac{H(A)}{\log_b m}$ = dolní limit pro průměrnou délku kódu ze zdrojové abecedy A do kódové abecedy velikosti m , horní limit = $\frac{H(A)}{\log_b m} + 1$
- změnou zdrojové abecedy na k -tice (nezávislých) symbolů z původní abecedy A (rozšíření zdrojové abecedy, source extension) se lze s $\bar{l}(C(A))$ k $\frac{H(A)}{\log_b m}$ libovolně přiblížit (až do $k \rightarrow \infty$):

$$\frac{H(A^k)}{\log_b m} \leq \bar{l}(C(A^k)) < \frac{H(A^k)}{\log_b m} + 1$$

$$\frac{kH(A)}{\log_b m} \leq k\bar{l}(C(A)) < \frac{kH(A)}{\log_b m} + 1$$

$$\frac{H(A)}{\log_b m} \leq \bar{l}(C(A)) < \frac{H(A)}{\log_b m} + \frac{1}{k}$$

Optimální kód

- $\frac{H(A)}{\log_b m}$ = dolní limit pro průměrnou délku kódu ze zdrojové abecedy A do kódové abecedy velikosti m , horní limit = $\frac{H(A)}{\log_b m} + 1$
- změnou zdrojové abecedy na k -tice (nezávislých) symbolů z původní abecedy A (rozšíření zdrojové abecedy, source extension) se lze s $\bar{l}(C(A))$ k $\frac{H(A)}{\log_b m}$ libovolně přiblížit (až do $k \rightarrow \infty$):

$$\frac{H(A^k)}{\log_b m} \leq \bar{l}(C(A^k)) < \frac{H(A^k)}{\log_b m} + 1$$

$$\frac{kH(A)}{\log_b m} \leq k\bar{l}(C(A)) < \frac{kH(A)}{\log_b m} + 1$$

$$\frac{H(A)}{\log_b m} \leq \bar{l}(C(A)) < \frac{H(A)}{\log_b m} + \frac{1}{k}$$

- abeceda A^k ale může mít velikost až n^k (n je velikost A)!

Optimální kód

Příklad

$$A = \{a_1, a_2, a_3\}$$

$$P(a_1) = 0.8, P(a_2) = 0.02, P(a_3) = 0.18$$

$$H(A) = -\sum_{i=1}^3 P(a_i) \log_2 P(a_i) \doteq 0.816 \text{ bitů/symbol}$$

$$C(A) = \{\langle a_1, \mathbf{0} \rangle, \langle a_2, \mathbf{11} \rangle, \langle a_3, \mathbf{10} \rangle\}$$

$$\bar{l}(C(A)) = \sum_{i=1}^3 P(a_i) l(a_i) = 1.2 \text{ b/symbol}$$

$$\bar{l}(C(A)) - \frac{H(A)}{\log_2 2} \doteq 0.384 \text{ b/symbol} \doteq 47\%$$

Optimální kód

Příklad

$$A = \{a_1, a_2, a_3\}$$

$$P(a_1) = 0.8, P(a_2) = 0.02, P(a_3) = 0.18$$

$$H(A) = -\sum_{i=1}^3 P(a_i) \log_2 P(a_i) \doteq 0.816 \text{ bitů/symbol}$$

$$C(A) = \{\langle a_1, \mathbf{0} \rangle, \langle a_2, \mathbf{II} \rangle, \langle a_3, \mathbf{IO} \rangle\}$$

$$\bar{l}(C(A)) = \sum_{i=1}^3 P(a_i) l(a_i) = 1.2 \text{ b/symbol}$$

$$\bar{l}(C(A)) - \frac{H(A)}{\log_2 2} \doteq 0.384 \text{ b/symbol} \doteq 47\%$$

$$A^2 = \{a_1a_1, a_1a_2, a_1a_3, a_2a_1, a_2a_2, a_2a_3, a_3a_1, a_3a_2, a_3a_3\}$$

$$P(a_1a_1) = 0.64, P(a_1a_2) = P(a_2a_1) = 0.016, P(a_1a_3) = P(a_3a_1) = 0.144, P(a_2a_2) = 0.0004, P(a_2a_3) = P(a_3a_2) = 0.0036, P(a_3a_3) = 0.0324$$

$$C(A^2) = \{\langle a_1a_1, \mathbf{0} \rangle, \langle a_1a_2, \mathbf{IOIOI} \rangle, \langle a_1a_3, \mathbf{II} \rangle, \langle a_2a_1, \mathbf{IOI000} \rangle, \langle a_2a_2, \mathbf{IOI00IOI} \rangle, \langle a_2a_3, \mathbf{IOI00II} \rangle, \langle a_3a_1, \mathbf{IOO} \rangle, \langle a_3a_2, \mathbf{IOI00IOO} \rangle, \langle a_3a_3, \mathbf{IOII} \rangle\}$$

$$\bar{l}(C(A)) = \frac{\bar{l}(C(A^2))}{2} = \frac{\sum_{i=1, j=1}^{3,3} P(a_i a_j) l(a_i a_j)}{2} \doteq \frac{1.723}{2} \doteq 0.862 \text{ b/symbol}$$

$$\bar{l}(C(A)) - \frac{H(A)}{\log_2 2} \doteq 0.046 \text{ b/symbol} \doteq 5.6\%$$

Optimální kód

Věta

Pro optimální prefixový kód ze zdrojové abecedy A do kódové abecedy B platí

- 1** *Symboly z A s větší pravděpodobností výskytu mají kratší kódová slova.*
- 2** *$m' \in \{2, 3, \dots, m\}$, $m' \equiv n \pmod{m-1}$ symbolů z A s nejmenší pravděpodobností výskytu, kde $n \geq 2$ je velikost A a $m \geq 2$ je velikost B , má stejně (maximálně) dlouhá kódová slova a ta se liší pouze v jednom symbolu. □*

Proč m' a ne m ? Odpověď u Huffmanova kódování (viz dále).

Základní techniky a kódování čísel

- = kódování posloupností stejných zdrojových symbolů (runs) kódy příznaku kódování opakování, délky posloupnosti a jednoho symbolu místo samotných symbolů
 - podle délky kódů příznaku a délky až pro posloupnosti delší než určitý počet k symbolů, např. 3
 - kód příznaku může být zaměnitelný s kódem symbolu → kódování s kódem délky zmenšené o k za kódy určitého počtu k symbolů
 - aplikace: text, obraz (BMP)

Diferenční kódování

- = kódování (malého) rozdílu symbolu/čísla od předchozího (nebo predikce z několika předchozích) kódy příznaku kódování rozdílu a rozdílu místo samotného symbolu/čísla, s výjimkou prvního

Run-length encoding (RLE)

Input: číslo k

$r \leftarrow 0$;

while načti ze vstupu symbol a **do**

if $r = 0$ **then**

$x \leftarrow a$;

$r \leftarrow 1$;

else

if $a = x$ **then**

$r \leftarrow r + 1$;

else

if $r \leq k$ **then**

 zapiš na výstup r kódů symbolu x ;

else

 zapiš na výstup kódy příznaku, čísla r a symbolu x / k kódů symbolu x a kód čísla $r - k$;

$x \leftarrow a$;

$r \leftarrow 1$;

Příklad

vstup: *bbbbaaaarrrrbbaaaara*, $k = 3$, kód příznaku: x , kód délky: číslo, kód symbolu:

symbol

výstup: *x4bx4arrrbbx5ara / bb1aaa1rrrbbaaa2ra*

= kódování často se opakujících symbolů malými čísly (speciálně posloupností stejných symbolů posloupností čísel 0)

- lokálně adaptivní = adaptace podle lokálních četností výskytu symbolů

Uses: zdrojová abeceda $A = \{a_1, \dots, a_n\}$, (volitelně) pravděpodobnosti $\{p_1, \dots, p_n\}$ výskytu a_i

(volitelně) seříd' a_i a p_i tak, že $p_i \geq p_j$ pro $i < j$;

while načti ze vstupu symbol $a \in A$ **do**

zapiš na výstup číslo $i - 1$, kde $a_i = a$;

if $i > 1$ **then**

$x \leftarrow a_i$;

$a_j \leftarrow a_{j-1}$ pro $j = 2, 3, \dots, i$;

$a_1 \leftarrow x$;

- také $(i - 1)$ -krát $x \leftarrow a_1$, $a_{j-1} \leftarrow a_j$ pro $j = 2, 3, \dots, n$, $a_n \leftarrow x$ nebo $x \leftarrow a_i$,
 $a_i \leftarrow a_1$, $a_1 \leftarrow x$ aj.

Příklad

vstup: *bbbbaaaarrrrbbaaaara*, $A = \{b, a, r\}$, $p(b) = \frac{6}{20}$, $p(a) = \frac{10}{20}$, $p(r) = \frac{4}{20}$

výstup: 0000 1000 200 20 20000 2 1

$\{b, a, r\}$ $\{a, b, r\}\{r, a, b\}\{b, r, a\}\{a, b, r\}$ $\{r, a, b\}\{a, r, b\}$

výstup: 1000 1000 200 20 20000 2 1

$\{a, b, r\}\{b, a, r\}\{a, b, r\}\{r, a, b\}\{b, r, a\}\{a, b, r\}$ $\{r, a, b\}\{a, r, b\}$

- přirozených čísel – celá lze bijektivně zobrazit na přirozená (*jak?*)
- předpoklad nižší pravděpodobnosti výskytu u větších čísel
- binární kódy s proměnnou délkou (variable-length codes, fixed-to-variable codes) = proměnná délka kódových slov pro zdrojová slova pevné délky (symboly nebo jejich k -tice), nízká průměrná délka kódu vs. náročnější manipulace s kódem (v porovnání s blokovým kódem, s využitím bufferu)

Unární kód

- kódování přirozených čísel
- = pro $i \geq 0$: zřetězení i **I** a **0** (nebo opačně), např. **IIIII0** pro 5
- prefixový, délka $i + 1$, optimální při $P(i) = \frac{1}{2^i}$ ($i \neq 0$)

Další

- start-step-stop (obecné unární) kódy, start/stop, Levensteinův kód, Stoutovy, Yamamotovy, taboo, Goldbachovy, aditivní kódy aj.

- kódování přirozených čísel, P. Elias
- **Alpha** = $\alpha(i)$ pro $i \geq 0$: unární kód i , s **I** na konci
- **Beta** = $\beta(i)$ pro $i \geq 0$: reprezentace i ve dvojkové soustavě (= binární reprezentace) – neprefixový
- další – pro $i \geq 1$: zřetězení kódu $l(\beta(i)) = \lfloor \log_2 i \rfloor + 1$ a $\beta(i)$, prefixové
- pro každé $i \geq 1$: $i = 2^{l(\beta(i))-1} + k$, $0 \leq k < 2^{l(\beta(i))-1}$

Gamma

= $\gamma(i)$ pro $i \geq 1$: zřetězení $l(\beta(i)) - 1$ **0** a $\beta(i)$ nebo $\alpha(l(\beta(i)) - 1)$ a $\beta(i)$ bez první **I**, např. **00I0I** pro 5

- délka $2\lfloor \log_2 i \rfloor + 1$, optimální při $P(i) = \frac{1}{2i^2}$

Delta

= $\delta(i)$ pro $i \geq 1$: zřetězení $l(\beta(l(\beta(i)))) - 1$ **0**, $\beta(l(\beta(i)))$ a $\beta(i)$ bez první **I** nebo $\gamma(l(\beta(i)))$ a $\beta(i)$ bez první **I**, např. **0II0I** pro 5

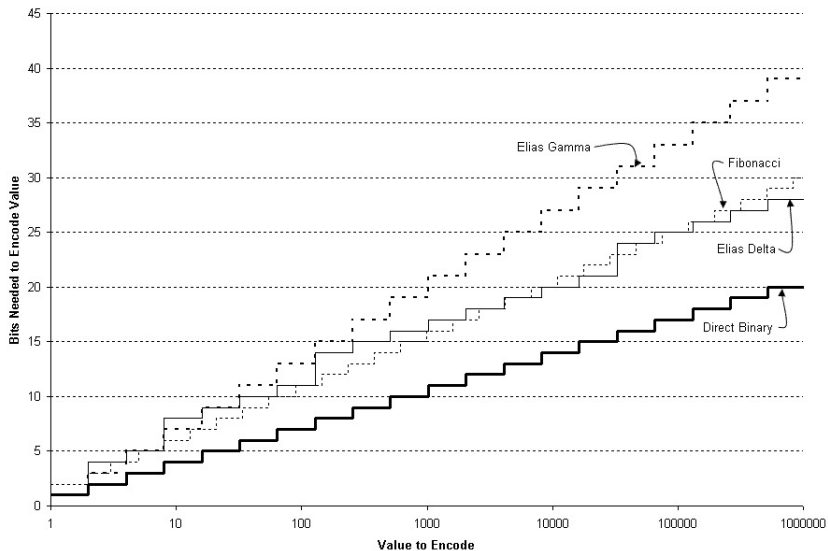
- délka $2\lfloor \log_2 \log_2 2i \rfloor + \lfloor \log_2 i \rfloor + 1$, optimální při $P(i) = \frac{1}{2i(\log_2 2i)^2}$

Omega (rekurzivní)

- = $\omega(i)$ pro $i = 1$: **0**, a pro $i \geq 2$: zřetězení odzadu **0** a počínaje $k := i$ pokud $k \geq 2$ rekurzivně $\beta(k)$, $k := l(\beta(k)) - 1$, např. **I0I0I0** pro 5
- dekódování: $i := 1$ a opakovaně jestliže je další bit **I** tak s dalšími i bity tvoří kód $\beta(i)$
 - délka $\sum_{j=1}^k (\lfloor \log_2 i \rfloor^j + 1) + 1$, $\lfloor \log_2 i \rfloor^k = 1$

- kódování přirozených čísel, L. Pisano (Fibonacci)
 - Fibonacciho reprezentace $a_1 a_2 \dots$ přirozeného čísla $i \geq 1$: $i = \sum_{j=1} a_j F_{j+1}$,
 $a_j \in \{0, 1\}$, F_{j+1} maximální $(j+1)$ -té Fibonacciho číslo
($F_0 = 0, F_1 = 1, F_j = F_{j-1} + F_{j-2}$), $a_j = 1 \Rightarrow a_{j+1} = 0$ – neobsahuje sousední 1
- = pro $i \geq 1$: zřetězení Fibonacciho reprezentace i (jako bitů) a **I**, např. **000II** pro 5 – končí **II**
- délka $\leq \lfloor \log_{\phi} \sqrt{5}i \rfloor + 1$, $\phi = \frac{1}{2}(1 + \sqrt{5}) \approx 1.618$ tzv. zlatý řez
 - prefixové, robustnější než jiné kódy čísel
 - další (zobecněné) založené na k -krokových (zobecněných) Fibonacciho číslech

Obrázek: Délky Eliasových a Fibonacciho kódů

- kódování přirozených čísel, S. W. Golomb
 - parametr přirozené číslo $j > 0$
- = pro $i \geq 0$ zřetězení dvou kódů:
- 1 unární kód $q = \lfloor \frac{i}{j} \rfloor$ (= celé části $\frac{i}{j}$)
 - 2 $\lfloor \log_2 j \rfloor$ -bitová binární reprezentace $r = i - qj$ (= zbytek po celočíselném dělení $\frac{i}{j}$) pro $r = 0, 1, \dots, 2^{\lfloor \log_2 j \rfloor} - j - 1$ a $\lceil \log_2 j \rceil$ -bitová binární reprezentace $r + 2^{\lceil \log_2 j \rceil} - j$ pro $r = 2^{\lceil \log_2 j \rceil} - j, \dots, j - 1$

Příklad

$j = 5$
 $\lfloor \log_2 5 \rfloor = 2$ -bitové binární reprezentace $r = 0, 1, 2$ a $\lceil \log_2 5 \rceil = 3$ -bitové binární reprezentace $r + 3$ pro $r = 3, 4$
 $0 \mapsto \mathbf{000}$, $1 \mapsto \mathbf{001}$, $2 \mapsto \mathbf{010}$, $3 \mapsto \mathbf{0110}$, $4 \mapsto \mathbf{0111}$, $5 \mapsto \mathbf{1000}$, $6 \mapsto \mathbf{1001}$, ...

- délka pro malé j z malé rychle narůstá, pro velké j z delší narůstá pomaleji
- prefixové, pro $j = \lceil -\frac{1}{\log_2 p} \rceil$ (přesněji $j = \lceil -\frac{\log_2(1+p)}{\log_2 p} \rceil$) optimální při $P(i) = p^{i-1}(1-p)$ – geometrické rozdělení pravděpodobnosti, např. posloupnost (run z RLE) $i-1$ výskytů symbolu s vysokou pravděpodobností p výskytu ukončená jedním výskytem jiného symbolu s nízkou pravděpodobností $1-p$ (např. prohra a výhra) → (adaptivní) Golomb RLE
- použití např. v bezztrátové kompresi obrazu (JPEG-LS)

~ Golomb-Riceovy kódy, R. F. Rice

= Golombovy kódy pro $j = 2^k$ pro nějaké (celé nezáporné) k

- jednodušší kódování (a dekódování) pro $i \geq 0$: zřetězení unárního kódu pro zbývajících $q = \lfloor \frac{i}{j} \rfloor$ bitů a k nejméně významných bitů binární reprezentace i
- délka $\lfloor \frac{i}{j} \rfloor + k + 1$, optimální při $P(i) = \frac{1}{2^{\lfloor \frac{i}{j} \rfloor + k + 1}}$
- použití např. v bezztrátové kompresi audia (MPEG-4 ALS, FLAC)

Obrázek: Délky Riceových kódů

